

Odporúčanie

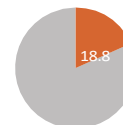
Slovensko by malo prijať rúzne a cieleé opatrenia na zabezpeéenie dodržiavania práv všetkých detí bez ohladu na ich pôvod, farbu pleti, náboženstvo, krajinu pôvodu a rodinnú situáciu.

Profil

štátu 2022

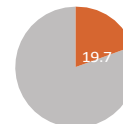
Slovensko

Detská populácia:

1,02 milióna

(18,8% celkovej populácie)

Miera detskej chudoby:

19,7% (2021)

▼*

* zníženie v porovnaní s hodnotami pred pandémiou COVID-19 v roku 2019

ZODPOVEDNÁ ORGANIZÁCIA:

[Koalícia pre deti Slovensko](#)

Európsky semester: Správa o krajine a odporúčania

Prehľad Správy o krajine: identifikácia detí v núdzi

Podľa hodnotenia Koalície pre deti Slovensko sa *Správa o Slovensku* v rámci Európskeho semestra primerane zaoberá chudobou a sociálnym vylúčením detí, predškolskou výchovou a vzdelávaním.

Podiel detí do 3 rokov vo formálnej starostlivosti o deti na Slovensku v roku 2020 predstavoval 4,8 %, čo je jeden z najnižších podielov v EÚ (priemer EÚ v roku 2020 bol 32,3 %). Faktory, ktoré bránia deťom navštevovať zariadenia predškolského vzdelávania, sú akútny nedostatok miest vo verejných materských školách a vysoké poplatky v súkromných materských školách. Koalícia pre deti Slovensko identifikuje novoprijatú *Národnú stratégiu rozvoja koordinovaných služieb*

*včasnej intervencie a ranej starostlivosti 2022-2030*¹ ako dôležitý krok smerom ku komplexnému riešeniu problematiky predškolského vzdelávania a starostlivosti na Slovensku.

V *Správe o krajine* sa ďalej uvádza, že Slovensko čelí aj vysokej miere predčasného ukončenia školskej dochádzky a vzdelávania rómskych detí. Vo výsledkoch vzdelávania existujú aj regionálne rozdiely, pričom vo vidieckych oblastiach dosahujú deti slabšie vzdelávacie výsledky. S cieľom riešenia pretrvávajúcich výziev ako dostupnosť, kvalita a segregácia Koalícia pre deti Slovensko víta odporúčanie posilniť kvalitu a inkluzívnosť vzdelávania a odbornej prípravy na všetkých úrovniach, keďže znevýhodnené deti vrátane detí so špeciálnymi potrebami stále čelia mnohým prekážkam v prístupe k svojim právam na vzdelanie.

Koalícia pre deti Slovensko však upozorňuje na nedostatočné

financovanie služieb včasnej intervencie pre deti so zdravotným postihnutím, obmedzenú dostupnosť služieb vrátane služieb krízovej intervencie a nedostatočnú podporu detí zo sociálne znevýhodnených komunití.

Podľa Koalície pre deti Slovensko chýba aj medzirezortná spolupráca medzi ministerstvami. Financovanie mnohých projektov nie je udržateľné, a preto je ťažké dosiahnuť želaný efekt.

Správa o krajine sa nezmieňuje o deťoch v náhradnej starostlivosti, o práve dieťaťa byť vypočuté, o vplyve pandémie na deti, o duševnom zdraví a pohode detí, o právach detí v digitálnom prostredí a o zapojení organizácií občianskej spoločnosti.

V roku 2022 Slovenskom otriasli závažné prípady násillia na deťoch, ako aj prípady brutálneho násillia medzi deťmi. Tieto prípady sa však

v správe neuvádzajú a správa sa nezaobrá ani systémom účinnej ochrany detí pred násillím, týraním a sexuálnym zneužívaním vo všetkých prostrediach. Vzhľadom na jednoznačnú potrebu preventívnych programov, by sa prioritou mali stať iniciatívy zamerané na odstránenie násillia páchaného na deťoch a medzi deťmi, zabezpečenie systému pomoci a podpory alebo dostupnosti služieb pre deti.

V období, kedy na Slovensko prichádza veľký počet Ukrajincov, skúma *Správa o krajine* situáciu ukrajinských utečencov a detí len v kontexte ich integrácie do predškolského a školského vzdelávania. Nezaobrá sa potrebami ostatných detí – migrantov, vrátane detských utečencov.

Správa o krajine poukazuje aj na to, že znevýhodnené

1 Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, *Národná stratégia rozvoja koordinovaných služieb včasnej intervencie a ranej starostlivosti 2022-2030*, 2022.

skupiny čelia mnohým výzvam a obmedzeniam v prístupe k sociálnemu bývaníu. Koalícia pre deti Slovensko dodáva, že orgány verejnej správy narážajú pri snahe rozvíjať programy sociálneho bývania na veľké prekážky, nájomné bývanie pre sociálne slabšie rodiny je veľmi obmedzené a nie je ľahko dostupné. Dlhoočakávaná národná stratégia prevencie a ukončenia bezdomovectva zatiaľ nebola schválená, a to aj napriek tomu, že ide o narastajúci problém.

Analýza potrieb: zosúladienie na úrovni krajiny

Tohtoročné Odporúčania pre Slovensko zodpovedajú reformným potrebám krajiny. Slovensko by malo riešiť najzávažnejšie nedostatky, akými sú nízka kvalita a inkluzívnosť vzdelávania, roztrieštená koordinácia politiky v oblasti výskumu a inovácií, nedostatočná spolupráca verejného a

súkromného sektora a slabá výskumná a inovačná výkonnosť, pomocou komplexných opatrení. Zatiaľ čo odporúčanie týkajúce sa zlepšenia vzdelávania sa najbezprostrednejšie týka detí, odporúčania ako napríklad zlepšenie výskumu a inovácií a posilnenie spolupráce verejného a súkromného sektora môžu mať pozitívny vplyv aj na dlhodobé problémy v oblasti starostlivosti o deti, zdravotnej starostlivosti a bývania.

Chudoba a sociálne vylúčenie - skúsenosti detí, rodín a komunit

Chudoba detí na Slovensku

Na Slovensku žije 1,02 milióna detí, z ktorých 19,7 % bolo v roku 2021 ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením.

Chudobou sú na Slovensku najviac zasiahnuté rómske deti a deti zo sociálne znevýhodneného

prostredia. Vzhľadom na tento kontext by sa antidiskriminačné politiky mali zaoberať sociálnou stigmatizáciou a diskrimináciou, mali by dostávať väčší priestor vo verejnom diskurze a mali by byť implementované na národnej, regionálnej a miestnej úrovni.

Koalícia pre deti Slovensko tiež vyzýva vládu, aby zabezpečila kvalitné a dostupné služby v oblastiach ako výživa, vzdelávanie a zdravotníctvo, aby všetky deti, a najmä tie najzraniteľnejšie, mohli naplno rozvinúť svoj potenciál a prelomiť cyklus chudoby.

Rodiny a domácnosti by mali byť podporované systémom minimálneho príjmu, aby sa zabezpečilo, že finančné prekážky nebudú brániť deťom navštevovať školu alebo spôsobia odlúčenie od rodiny z dôvodu bytovej núdze. Vzdelávanie a starostlivosť v ranom detstve (VSRD) sú kľúčové pre zdravý vývoj detí a sú aj

formou prevencie predčasného ukončenia školskej dochádzky. Centrá pre rodiny by sa mali rozšíriť a zamerať na rozvoj zručností rodičov, no zároveň ponúkať ďalšiu podporu s cieľom zachovať celistvosť rodín. V tejto súvislosti je dôležité zdôrazniť, že počet detí odlúčených od rodín a ani počet detí v centrách pre deti a rodiny neklesá, a to napriek zmene legislatívy, ktorá kladie dôraz na preventívnu a komunitnú prácu. Pretrváva aj nízka angažovanosť miestnych samospráv v oblasti sociálnoprávnej ochrany detí.

Chudoba a nestimulujúce prostredie sú rizikovými faktormi viacerých negatívnych javov vrátane násillia páchaného na deťoch. Tejto téme sa venuje *Národná stratégia na ochranu detí pred násillím*, ktorú po prvýkrát spoluvytvárali samotné deti.² Deti sa vyjadrili, že jedna prednáška ročne im nestačí na to, aby získali

² Ministersvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, S prípravou národnej stratégie na ochranu detí pomáhajú aj samotné deti, 2022.

primerané informácie z tejto oblasti a celkovo im chýbajú možnosti vzdelávania o právach detí, ako aj primerané informácie o šikanovaní, sexuálnej a rodičovskej výchove.

Počas pandémie Covid-19 upozornila Generálna prokuratúra SR na to, že došlo k nárastu sexuálneho zneužívania detí takmer o 140 %, a to najmä v digitálnom prostredí. Vláda Slovenskej republiky schválila Akčný plán na roky 2022 a 2023 k *Národnej koncepcii ochrany detí v digitálnom priestore*.³

Slovenská vláda prijala niektoré stratégie zamerané na boj proti sociálnym problémom, a to *Národnú rámcovú stratégiu podpory sociálneho začlenenia a boja proti chudobe*⁴, *Národnú stratégiu deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti* - na

riešenie potrieb detí v systéme náhradnej starostlivosti⁵ a nedávno aj *Národnú stratégiu rozvoja koordinovaných služieb včasnej intervencie a ranej starostlivosti* o deti do 7 rokov.⁶

Koalícia pre deti Slovensko víta tieto stratégie a vyzýva na integrovaný prístup s cieľom dosiahnuť čo najlepšie výsledky.

Príklad dobrej praxe

Program Aflatoun, ktorý v roku 2016 spustil člen Koalície pre deti Slovensko, Nadácia otvorenej spoločnosti, prináša významnú zmenu do života detí z rómskej komunity. Väčšina aktivít sa realizuje v regiónoch na východe krajiny a každoročne sa do nich zapojí až 1 000 detí a rodičov alebo opatrovateľov, ktorí si vďaka programu zlepšujú sociálne a finančné zručnosti, rodičovské zručnosti a schopnosť spolupracovať s učiteľmi a ďalšími

odborníkmi v sociálnych službách. Do rozhodovania o aktivitách a hodnotenia intervencie sú zapojené aj rodiny.

Program je financovaný z programu Erasmus+, ako aj z prostriedkov veľvyslanectiev a iných darcov na Slovensku.

Ďalším príkladom dobrej praxe je Kozmo a jeho dobrodružstvá - slovenský preventívny program pre deti od 4 do 7 rokov, akreditovaný Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR, zameraný na elimináciu násilia medzi deťmi a podporu akceptácie.

Európska záruka pre deti

Národný akčný plán pre Slovensko

V odporúčaní Európskej rady o *Záruke pre zraniteľné deti* sa od členských štátov požaduje, aby predložili do 15. marca 2022 národný akčný plán (NAP), v ktorom bude uvedený spôsob vykonávania záruky pre deti na vnútroštátnej úrovni. Niektoré krajiny však v čase, keď členovia Eurochild poskytovali podklady pre túto správu, svoje NAP ešte nezverejnili. To je prípad Slovenska.

Za vypracovanie a implementáciu NAP je zodpovedné Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násilia páchaného na deťoch. Koalícia pre deti Slovensko bola informovaná, že NAP by mal byť predložený vláde do konca roka.

³ Národná koncepcia ochrany detí v digitálnom priestore, 2022.

⁴ Národná rámcová stratégia podpory sociálneho začlenenia a boja proti chudobe, 2015.

⁵ Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, *Národná stratégia deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti*, 2021.

⁶ Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, *Národná stratégia rozvoja koordinovaných služieb včasnej intervencie a ranej starostlivosti 2022-2030*, 2022.

Cieľom je zapojiť do implementácie NAP mimovládne organizácie, regionálne štruktúry a deti za predpokladu, že na to existujú kapacity. Koalícia pre deti Slovensko zatiaľ do tohto procesu nebola zapojená, hoci sa uskutočnili medzisektorové konzultácie k NAP. Zatiaľ neboli poskytnuté ani žiadne informácie o zapojení detí do procesu.

Podľa Koalície pre deti Slovensko bude vymenovanie Národného koordinačného strediska za koordinátora spôsobovať viaceré štrukturálne a logistické problémy. Keďže jeho hlavnou oblasťou činnosti je násilie páchané na deťoch, nemá dostatočné kompetencie na vedenie v oblasti takejto komplexnej politiky, čo si bude vyžadovať dodatočné konzultácie a usmernenia zo strany Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny. Toto môže byť podľa členov Eurochild s najväčšou pravdepodobnosťou príčinou oneskorení.

Koalícia pre deti Slovensko vyjadruje poľutovanie nad tým, že nebola prizvaná ku konzultáciám, pretože mohla využiť svoje odborné znalosti a skúsenosti v oblasti inklúzie, vzdelávania detí - najmä rómskych -, prevencie násilia páchaného na deťoch, digitálneho prostredia a deinštitucionalizácie a zabezpečiť, aby boli tieto oblasti v NAP primerane pokryté.

Financovanie zo zdrojov EÚ

Zapojenie občianskej spoločnosti do implementácie fondov EÚ

Koalícia pre deti Slovensko sleduje financovanie zo zdrojov EÚ, výzvy a procesy na vnútroštátnej úrovni.

Nadácia otvorenej spoločnosti Slovensko, člen Koalície pre deti Slovensko, realizovala projekt zameraný na participáciu detí financovaný z Európskeho sociálneho fondu plus (ESF+) v rámci Operačného programu *Efektívna verejná správa na Slovensku*.

Hlavným cieľom tohto projektu s názvom *Tvorba mechanizmov participácie detí a mládeže na rozhodovacích procesoch školy a tvorbe verejných politík mládeže* je zlepšiť verejné politiky posilnením účasti detí a mladých ľudí. Projekt tiež podporoval participáciu a zvyšoval záujem mladých ľudí o zapojenie sa do správy školy a neskôr do života občianskej spoločnosti.

Priority financovania zo zdrojov EÚ na Slovensku

Koalícia pre deti Slovensko vyzýva vládu SR, aby uprednostnila investície do:

- inkluzívneho a dostupného vzdelávania a vzdelávania v ranom detstve;
- riešenia potrieb detí žijúcich v chudobe a sociálnom vylúčení;

- rozšírenia bezplatných služieb ako krízová intervencia a anonymná psychologická starostlivosť;
- zeleného hospodárstva na podporu vidieckych oblastí a miestnych komún a rodín.

